

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN DE CLASSES BARENDRECHT, DORDRECHT EN GORINCHEM

'En God zag dat het goed was'

Het raadsel van de goede schepping

door Frits de Lange

Het zijn raadselachtige woorden, die in het scheppingsverhaal staan: 'En God zag dat het goed was'. Woorden, waar de eeuwen door de knapste theologen en de gelovigste mensen geen weg mee hebben geweten. Want dat de schepping goed is, dat willen we enthousiast beamen als we een zonsondergang zien, een kind aan de moederborst, een korenveld, een berm met klaprozen, een mooie vrouw of man op het strand, maar we krijgen moeite met dat woord als we op dat zelfde strand een groep zwaar gehandicapten zien of als we de poes een vogeltje zien verslinden, als een tyfoon mensen als poppetjes wegslingert of een aardbeving duizenden in de aarde opslokt, of - en dat gebeurt ons allemaal - als we op het kerkhof staan. De natuur is verrukkelijk, maar de natuur is ook verschrikkelijk. Het leven is vertederend, maar ook verpletterend. De natuur, dat is de bevruchte eicel, zich wonderlijk delend tot een nieuw mens, maar de natuur, dat ik ook de kanker cel, zich woest en wreed vermenigvuldigend om diezelfde mens te vernielen. De natuur kan ons doen jubelen, maar ook verbijsteren.

Het verrukkelijke en het verschrikkelijke

Zo, dat ons het 'Het is goed' op de lippen besterft. Maar God zegt het, en Hij zegt het niet één, niet twee, maar zeven keer, na elke scheppingsdag. En tot slot, op het hoogtepunt van de schepping, als hij de mens geschapen heeft, doet Hij er nog een schepje bovenop: 'En zie, het was zeer goed', horen we dan. Het kan dus geen vergissing zijn, een slippertje van de tong, een moment van onoplettendheid van God, die even wél de zonsondergang, maar niet de malariamug gezien heeft. 'Het is goed', dat zegt God van heel de schepping, het verrukkelijke en het verschrikkelijke inbegrepen. Hoe moet je die woorden nu verstaan? Er zijn mooie oplossingen voor bedacht. De orthodoxie heeft gezegd: Dat is natuurlijk het oordeel van God over de schepping vóór de zondeval, toen het kwaad er nog niet was. Het gaat hier nog niet over de wereld zoals wij hem kennen, bedorven door de zonde. In den beginne speelde de leeuw nog met het lam, en hoefde het kind nog niet bang voor de slang te zijn. De mens heeft het allemaal bedorven. Maar niets wijst er in het scheppingsverhaal op dat de natuur een derge-

lijke idylle heeft gekend. God schiep 'de wilde dieren naar hun aard' staat er (Gen. 1, 25) en daar hoorde dan blijkbaar ook de slang bij. En zelfs het verschrikkelijkste dat wij kennen, de dood, was wellicht bij de goede schepping inbegrepen: een mens moet niet de eeuwigheid verlangen, dat staat God hem niet toe (Gen. 3, 22). De schepping is van het begin af aan een 'struggle for life' geweest, en God oordeelde ook daar blijkbaar over: 'Het is goed'. Het woord paradijs komt in Genesis niet voor. We lezen teveel in de bijbel, als we onder de hof van Eden een harmonische volmaaktheid verstaan. Meer dan een leefbare plek in de chaos is er niet bedoeld. God is misschien ruiger dan we denken. En zijn goede schepping ook. 'Het is goed, ja zeer goed', sprak God. Maar Hij kan niet bedoeld hebben: De wereld is een idylle. God heeft geen droom geschapen, maar de realiteit. En die kan je uitzinnig van vreugde maken, maar je ook soms ongemeen pijn doen. Van deze, en van geen andere wereld zegt God: Het is goed.

De schepping als kunstwerk

Wat moeten we nu onder dat goed verstaan, als het niet is: volmaakt, perfect, paradijselijk, idyllisch? Ik doe maar een poging, ook al weet ik dat elk antwoord op zijn beurt weer andere vragen oproept. Wat is de schepping voor God? Het is een kunstwerk. De Schepper is een artiest. Zo kijken we in de kerk zelden tegen God aan, omdat kerk en kunst van elkaar vervreemd zijn, kunstenaars onkerkelijk zijn geworden, kunst alleen in een museum hangt of bij de happy few aan de muur, en we zo het gevoel voor schoonheid in het geloof zijn verloren. De Schepper is voor ons vaak een bouwvakker aan de cementmolen, een machinebankwerker aan de bankschroef, en zijn schepping het stukje werk dat hij aflevert. Zoals een klokkenmaker zijn klok hoort tikken en zegt: 'Hij doet het', zo horen we dan God van zijn schepping zeggen: 'Het is goed'. De schepping als een machine, die min of meer perfect functioneert. Tja, en dan loopt er wel eens een radertje verkeerd... Maar God de Schepper is toch veelmeer Scheppend Kunstenaar? De kosmos is zijn atelier, de wereld is zijn droom die Hij al knedend met zijn handen omzet in materie. Een beeldhouwer, die vecht met de chaos, de ruwe hompen klei van in den beginne, toen alles nog woest en ledig was. Maar die gaandeweg die

zompe massa met zijn handen omvormt, er vorm en gestalte in aanbrengt. En telkens laat Hij even zijn handen rusten, treedt Hij terug, doet Hij een paar passen achteruit, kijkt en kijkt nog eens, tot Hij tenslotte, voor hij het licht in zijn atelier na een dag werken uitdoet, zegt: 'Zie, het is goed'. En dan, tenslotte, nadat hij eindelijk de laatste hand gelegd heeft, treedt hij voorgoed terug, en zegt: Het is goed, ja zeer goed'. Het kunstwerk is af. Wat betekent dat? Dat het perfect is, volmaakt, harmonisch en idyllisch?

Licht en schaduw

Ik hoor mijn zoon het nog zeggen, toen we laatst in het Louvre liepen langs de eindeloze schilderijengalerijen met oorlogslagvelden: 'Alleen maar ellende hier'. Nee, kunst kan ook een drama of tragedie zijn, een schilder kan een lijdend mens schilderen die ons tot tranen toe beweegt, een beeldhouwer kan een oorlogsmonument scheppen dat ons verbijstert, en toch: we zien het en zeggen zelfs dan, met degene die het gemaakt heeft: het is mooi, het is goed. Zijn de vier evangeliën geen kunstwerk? En zelfs van de lijdensverhalen zeggen we: Het is goed. Is de Mattheuspasie niet het droevigste kunstwerk, dat we kennen? En toch: we zeggen: Het is goed. Het kunstwerk maakt iets in ons los dat ons verzoent met het leven dat er in wordt uitgedrukt, ons 'ja' doet zeggen op het verrukkelijke en verschrikkelijke leven. Zo moet ook God in den beginne naar de schepping hebben gekeken: als een artiest, die terugtreedt, zijn handen nu van de schepping aftrekt, en er dan instemmend naar kijkt, verzoend met zijn werk. 'En zie, het is goed, ja zeer goed'. Harmonisch, volmaakt? Neen, ook deze Scheppend Kunstenaar heeft met licht en schaduw gewerkt... Maar Hij heeft van dat licht en donker gezegd: 'Het is goed'. Ik kan terugtreden. De schoonheid van de schepping vertelt voortaan haar eigen verhaal. En zo gebeurt het soms opeens, als wij naar deze wonderlijke wereld kijken, dat ook in ons die woorden opborrelen en we ja zeggen tegen het leven, tegen onszelf. Ook al zitten we lelijk en scheef in elkaar, als we dan voor de spiegel staan, toch zeggen: 'Je bent een mooi mens, het is goed, zoals God je geschapen heeft'. Zo gebeurt het dat we opeens vrede kunnen hebben met ons leven, met de wereld, ook al hebben we het er soms flink benauwd en mislukken we er regelmatig. Dat we kunnen instemmen met de schepping van God, en Hem nazeggen: 'Het is goed'.

vervolg van pagina 1

Franciscus van Assisi kunnen nazingen:

*Geloofd om moeder aarde, Heer, halleluja,
ons leven staat in haar beheer, halleluja.
(Gez. 400).*

Het verhaal gaat dat Franciscus zijn loflied op de schepping maakte toen hij ernstig ziek was en vreselijke pinnen leed. En dat hij, terwijl hij met gloeiende tangen werd bewerkt, die zijn ontstekingen moesten uitbranden, hij zong:

*Lof zij U Heer om broeder vuur, halleluja,
die ons verlicht in 't nachtelijk uur, halleluja,
die zo robuust en vrolijk is, halleluja,
zo dapper in de duisternis, halleluja,
Halleluja, halleluja, halleluja.*

Ook al voelde hijzelf op dat moment de pijn ervan, hij bleef het vuur van de schepping als een kunstwerk van God loven. 'Het is goed', zie hij de Schepper na, halleluja. Omdat hij in de schoonheid van de schepping de sporen van de Grote Kunstenaar ontdekte.

De schoonheid als het bewijs van God

Zo ver als Franciscus zullen wij het waarschijnlijk niet brengen. Maar dat

was ook een heilige. Wij onderdrukken bij de tandarts al eerder een vloek dan een lofzang. Maar toch, dat besef dat zich onweerstaanbaar aan ons opdringt: wat is de wereld mooi, – ook de onze –, wat zijn de mensen mooi – ook de lelijkste –, wat is de natuur mooi – ook de wreedste –, dat gevoel kennen we toch ook. Op het ene moment vertederend, dan weer verbijsterend, maar de wereld is altijd verbazingwekkend. Dat wij omringd zijn door haar schoonheid, dat is een bewijs van God. Het is een bewijs, dat deze wereld niet een willekeurige toevalstreffer van de evolutie is, een blind en bruto gebeuren, maar uit het atelier van een Kunstenaar komt, die er zijn ziel heeft ingelegd, voordat hij terugtrad, en zei: het is mooi zo, het is af, het is goed. Dat we de dingen, de natuur, de mensen onweerstaanbaar mooi kunnen vinden, dat verwijst naar God, de Artiest van in den beginne. Iets moois zien en het als mooi ervaren, dat is de glimlach van God zien. Een wereld zonder God zou de schoonheid niet kennen.

En schoonheid, dat vind je niet alleen in het museum of in het bos. Neem jezelf eens bijvoorbeeld. Een kunstwerkje van God. Ja zeggen tegen jezelf, met jezelf instemmen en je wereld accepteren, naar jezelf kijken en kunnen zeggen: 'Het is goed', het lijkt zo eenvoudig. Maar is het niet het moeilijkste dat er is? Christenen lijken zo vaak op mensen, die God zijn schepping niet kunnen vergeven.